

ДОСЛІДЖЕННЯ ФІЛОСОФІЇ УКРАЇНИ В РАДЯНСЬКОМУ СОЮЗІ

Актуальність теми. Варто зазначити, що СРСР розпався не так давно і у нас ще залишилися деякі пережитки минулого. Однією з таких речей і є радянська філософія. Її досі в Україні та за її межами є багато людей, які підтримують філософські погляди того часу. Одним з найвідоміших представників філософських поглядів СРСР є комуністи. Адже якщо вони існують і сьогодні, то це означає що радянська філософія ще повністю не зникла. Саме тому вивчення цієї теми і є таким актуальним і ми мусимо приділити йому якнайбільше своєї уваги.

Мета статті. У українській філософії існує дуже багато течій та напрямків. Деякі з них пов'язані з якимось історичним періодом, інші ж розвивались впродовж усього часу, або актуальні і сьогодні. Та в усіх них є те, що їх об'єднує. Про кожну з цих течій написано дуже багато інформації. Та коли подивитися на радянський період історії та його філософію, то ледве можна знайти й кілька невеличких статей на цю тему. Я вирішила виправити цю ситуацію і написати публікацію, яка дозволить на трішки більше дізнатися про філософію радянської України.

Завдання. Є кілька основних питань які ми будемо розглядати у цій статті. Чи існувала філософія у радянському союзі? Якою була українська філософія того часу? Який вплив чинила державна влада на філософію? Чому радянська філософія так мало досліджена.

Виклад основного матеріалу. Кажуть, що філософія може існувати лише там, де можна вільно мислити та висловлювати свої думки. Та радянська Україна, та і в цілому весь союз, була далеко не таким місцем. Як нам всім відомо, у часи СРСР проявляти якісь свої погляди, що відрізнялися від думок партії було небезпечно не тільки для кар'єри філософа, але й для його життя. Тож чи могла в таких обставинах розвиватися філософія? Більшість скаже що ні, та це не зовсім вірна відповідь. Вона все ж таки існувала, хоча й не зовсім у звичному для нас вигляді.

Саме поняття «радянська філософія» трактувалося філософами по-різному. Дослідник філософії СРСР В. Гусев зазначає, що зазвичай у коло зацікавлень істориками філософії потрапляють події, які уже мають власну історію (хоча б п'ятдесят років). Тому у випадку з радянською філософією повинно пройти ще декілька десятиріч, перш ніж можна буде приступити до її об'єктивного аналізу.

Та цікаво ось що, чи існувала філософія не лише на інституційному рівні? З одного боку вона практично повністю залежала від партійної ідеології та марксистсько-ленінських теорій. З іншого боку були і ті, які наважувалися думати в іншому напрямку. Та варто зазначити що такі думки відразу присікалися, іноді навіть дуже жорстоко. Тому ми можемо зазначити повну її залежність від панівної на той час ідеології.

Кажучи про штучність радянської філософії, Гусев наводить такий аргумент, що коли СРСР зазнав краху, практично не залишилося справжніх ідейних філософів-марксистів, котрі б і далі продовжували розвивати основні постулати цієї філософії, а отже подібне може свідчити лише про те, що задекларована філософія носила штучний та примусовий характер. Адже практично жоден із професійних філософів, які так чи інакше мали дотичне до творення радянського типу філософування, не підтримав її подальший розвиток після того, як нівелювався контроль та опіка з боку партії. Продовжуючи свої роздуми, науковець зазначає, що радянська філософія може бути цікавою для вивчення лише історикам, адже жодних здобутків чи то в плані оригінальних ідей чи постатей, чи в плані філософських досягнень вона не здійснила.

Таким чином він доходить до висновку, що штучна філософія могла розвиватися лише за умов, які у своїх вихідних принципах теж були доволі штучними. Відповідно, коли забезпечення таких умов стало неможливим, з необхідністю нівелювався сам феномен радянської філософії як такої.

А. Лой зауважує, що радянську філософію не варто аналізувати лише в теоретичному контексті, адже так само важливо є її соціально-практична площина. «Радянська філософія, – зазначає він, – внутрішньо була розрахована на те, що нею користуються, заробляють, роблять кар'єру, маніпулюють тощо, але нею не живуть, її не сприймають як «покликання», як чинник «ціннісно-раціонального порядку», кажучи словами Вебера. Хоч як це дивно, у такому разі філософія не транслює цінності, які підтримують її статус та престиж не тільки у суспільстві, але й усередині філософського загалу. Радянська філософія була розрахована на існування в режимі соціального аутизму».

Чому ж радянська філософія так мало досліджена? Дослідник Т. Лютий пояснює це питання тим, що ми фокусуємо погляд на українському прояві марксизму, тому не дуже доречно буде розглядати інші його різновиди, що й до сьогодні існують в різних країнах. Якщо ж глянути на спроби звернутися до цієї теми, то побачимо що згадані роздуми не є односторонніми. Їм не вистає погляду на питання з іншого боку. Адже прочитати і пережити це не одне і те саме. А. Лой слушно зазначає, що теперішнім філософським проблемам напрошуються минулі паралелі: колишню ідею класової боротьби замінюють навмисним екологічним набатом, принцип партійності – абстрактним гуманізмом, а проблеми комуністичного суспільства – поверховими теоріями суспільства громадянського. А оскільки ці явища існують у нашому житті ми не можемо об'єктивно оцінити всю сутність радянської філософії.

Висновок. Філософія України в радянському союзі і досі є повністю не дослідженою темою. Вона ще й по сьогодні ставить нам такі питання, на які ми не можемо дати відповідь. Саме тому її вивчення та аналіз є дуже важливими для нас, адже ці погляди на життя та суспільство нікуди не ділися, а й далі продовжують поширюватися. Для того, щоб нам позбутися цих залишків минулого їх потрібно не приховувати, а досконало вивчати. Адже сучасні погляди на філософію, як відомо, залежать від колишніх думок. Отже для того щоб не залишитися в минулому ми маємо досконало вивчити його, щоб більше не повертатися до таких часів, та не опинитися в такій же ситуації як радянські філософи.

Список використаних джерел

1. Білий О. Самоцензура і філософський дискурс/ О. Білий // Філософська думка. – 2009. – Вип. 3. – С. 20-22.
2. Гусев В. Ув'язнена філософія: діамат та істмат vs червоний позитивізм та червоний екзистенціалізм / В. Гусев // Філософська думка. – 2009. – Вип. 3. – С. 16-20.
3. Козій І. Феномен української радянської філософії / І. В. Козій // Науково-теоретичний альманах «Грані» - 2018. Т. 21, № 12. - С. 34-41.
4. Лой А. Філософія – антипод вульгарності в ментальному естві людини // Україна Модерна. – 2009. – № 3 (14). – С. 147
5. Лой А. «Філософія – покруч» / А. Лой // Філософська думка. – 2009. – Вип. 3. – С. 25-28.
6. Лютий Т. Кому потрібна «радянська філософія»? / Т. Лютий // Філософська думка. – 2009. – Вип. 3. – С. 28-32.